

БОРБАТА СЪС СТРАСТИТЕ И ПЪТЯТ КЪМ ПОКАЯНИЕТО

1. Какво са страстите

сиф Ватопедски

В началото, когато човекът бил токущо сътворен, той, бидейки образ Божий, не допускал нищо неразумно нито в мислите, нито в живота си. Мислите и движенията му били правилни, понеже той бил просветен от Божествената благодат.

Обаче, след като човекът бил прелъстен и скъсал връзката си с Първопричината на всесъвършенството, по личността му веднага бил нанесен съкрушителен удар, и началната простота била наследена от сложността. Именно по такъв начин неразумното начало заело мястото на разумното.

От този момент насилието на неразумното начало развратило всички сили на човешката личност и произвело страстите в света. И сега помислите и действията на човека се раждат не на основата на действителната необходимост, но от лошите привички и от навика в тази страст, която господства в човека.

Всяка неразумна мисъл или енергия се явява страст, защото се привежда в действие не от разумни закони или по необходимост, но се ражда от скотска и бесовска похот.

Началото на страстите следва да се търси в неправилното използване на разсъдъка, което на практика влече след себе си злоупотреба с всичко останало. Такава поквареност е неразумно по действие начало и подлежи на обвинение не само от страна на Божията Правда, но се осъжда и от човешкото правосъдие. Затова и съществуват съдилища и затвори.

Трите страсти исполини, както ги наричат светите отци, са **сластолюбието, сребролюбието и тщеславието**.

Ако те надделеят в човека, раждат три достойни за себе си тирани: **безгрижието, забравата и нехайството**, които на свой ред поразяват силите на душата и ума.

2. До колко е вреден гневът и кои са причините, които ги предизвикват

Човешкият гняв не върши Божия правда (Иак. 1:20) – така апостол Иаков характеризира пагубността на гнева. За това свидетелстват и пророците: Видът на гневливия е неприятен (Притч. 11:25 – слав.). Помрачи се от скръб (от гняв – по превода на 70-те) окоето ми (Пс. 6:8). И светите отци особено подчертават: *“гневливият човек, даже и мъртвец да възкреси, е неприятен”*.

Ако Самият Създател, Вседържител и Господ на всички твари е кротък и смирен, представете си какъв предел на развращение и тление е достигнал човекът, частта от творението, ставайки съсъд на гнева! Какво друго е гневът, ако не състояние на безумие, прибежище на пагубата, част и естество на дявола, самата погубел – в сравнение с Бога, Който е Вселюбов?

Причините, извикващи гневната страст, са многочислени, но сходни помежду си, и зависят една от друга, тъй като ги свързва користолюбието и себелюбието. Където тържествува гибелният егоизъм, там задължително присъства и неговата сянка – гневът.

Себелюбието се състои от две части – **материална** (телесна) и **духовна** (психическа). От тук се раждат и двата вида страсти – телесните, и душевните.

Защо обаче възниква гневът? Защото на пътя на себелюбието възникват препятствия. Тези, които са управлявани от безсмислени влечения и наслаждения – в злобните и заробени от плътски страсти – страхът да се лишат от възможност за тяхното удовлетворяване извиква гняв.

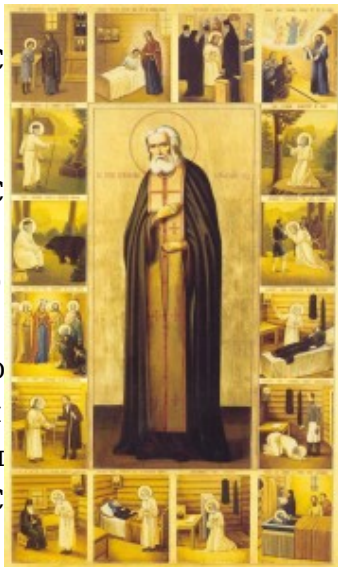
Същото се случва и с пленниците на душевните страсти – **тщеславието, егоизма, гордостта, честолюбието и др.**

Всички те са движещи сили и оръдия на гнева, които ни отделят от съвършените Любов и Живот – Бога, и ни подготвят смърт и място в ада със сатаната.

Господ, нашето Възкресение и живот, ни предлага изкупление и свобода, като ни учи на подобаващо поведение: като се търпите един други с любов (Еф. 4:2), всекиму, който ти проси, давай, и от оногова, който взема нещо твое, не изисквай назад (Лук. 6:30), обичайте враговете си... и молете се за ония, които ви обиждат и гонят (Мат. 5:44), всичко, което искате да правят вам човеците, същото правете и вие тям (Мат. 7:12) и благославяйте, а не кълнете (Рим. 12:14).

3. Как може да се излекува слабохарактерният човек, който лесно изпада в осъждане

С
в
·
С
е
р
а
ф
и
м
С
а
р
офски

Характерът на някой човек се счита за слаб, когато той е лишен от Божествената благодат, която усъвършенства и удържа всичко, тъй като лекува немощното и възпъхва недостигащото. Това подчертава и нашият Господ, когато казва, че без Мене не можете да вършите нищо. (Иоан. 15:5). Освен благодатта, за привличане на Божията помощ е необходимо още разположението на човека и неговото лично участие в съответствие с разумните етически закони и Божествените заповеди.

Човекът, който лесно осъжда другите, прави това, защото неправилно е привикнал да изследва не своите, а чуждите постъпки и мисли. Той забравя словата на Писанието: *не съдете, за да не бъдете съдени* (Мат. 7:1) и *с какъвто съд съдите, с такъв ще бъдете съдени* (Мат. 7:2). Навикът с такава лекота да се осъждат думите и постъпките на другите, е болест на душата, която произтича от закоравяването на разумните сили на ума, и представлява в действителност порождение на егоизма. За разпознаване и признаване на нашите собствени заблуждения и грешки се изисква да обърнем на себе си сериозно внимание, съпроводено със самоукорение.

Необходимо правило и основен житейски принцип трябва да стане за човека Евангелският закон, без който той не може да постъпва по правда. Законът на духа, който дава живот (Рим. 8:2) и който може да ни избави от смъртта, която ни е постигнала, ни чертае нов път в живота. Любовта съединява "разномислещите в едно", свързва с общи връзки, създава единно общество. Тя учи, че сме длъжни да полагаме душите си за братята (1 Иоан. 3:16) *да носим един другиму теготите* (Гал. 6:2) и *всичко у нас да става с любов* (1 Кор. 16:14).

Незнаенето на Евангелското учение ни отдалечава от Божествената благодат и позволява на неразумното начало да ни оказва въздействие. Ако човек не знае Бога и следователно не е достигнал още просвещение, той е принуден да блуждае в своите съждения. От тук започват и всички тези "защо", "ако", "възможно ли е", а така също произтичат осъждане, противене, непослушание, ненавист и въобще всякакво зло.

Да се противостои на всичко това е възможно с помощта на Господа, Който е казал: *Нова заповед ви давам, да любите един другото* (Иоан. 13:34) и по това ще познаят всички, че сте

мои ученици, ако любов имате помежду си. (Иоан. 13:35). Всеки, който се старее да спазва закона на Евангелската любов по заповед на нашия Господ, се избавя от злото. И тогава вече той не осъжда, не мисли за злото и не постъпва лошо. Без особени усилия се избавя от ветхия човек и от всеки закон на тлението, защото любовта устройва всичко.

4. Практически средства, които съдействат на покаянието и водят към него

Доколкото покаянието е поправяне на съгрешенията с дело или мисъл, първото, което ни е нужно, е да се отдалечаваме от поводите и причините, които ги предизвикват.

След това трябва да вземем мъжествено и твърдо решение – нещо, което по принцип не е чуждо на нашия характер и воля – да не повтаряме повече това, в което до този момент сме се провинили. Това решение трябва да се съедини с постоянно призоваване на Божията помощ и така ние ще върнем Божията благодат, която сме оскърбили и прогонили от себе си с греховете си.

Същината на покаянието и на последващото го изцеление, което така жадува човек, е в поемането върху себе си на много трудове – духовни и физически.

Чрез трудовете се съкрушава и унищожава сластолюбието, извикано към живот от нашето себелюбие и проявяващо се по различни начини – тъй като всяко престъпление и непослушаниеще получи праведна отплата (Евр. 2:2). Ето пример за това, как се извършва Божественото правосъдие, което се отвращава от неразумното начало, влязло в действие чрез нарушаване на законите и принципите на съществуване на нашата земна ипостас.

Както вече споменахме по-горе, неспособността на природата ни да прави верни съждения, неизбежно влече след себе си и невярно отношение към заобикалящия ни свят. И така ние веднага многократно съгрешаваме и като основно следствие от греха идва сластолюбието – майката на смъртта. Друго лекарство и средство за борба с тази опасност освен спасителното трудолюбие не съществува.

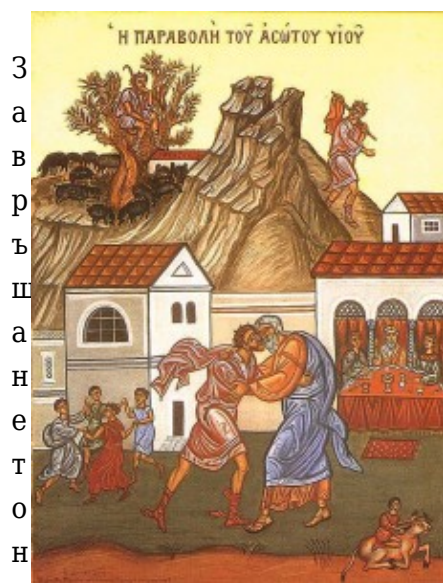
По тази именно причина духовниците дават правила на тези, които вървят по пътя на покаянието. Така те извикват в духовните си чета неволно трудолюбие като средство за борба със сластолюбието, произлязло от престъпването на заповедите.

Много помага на този, който пребивава в състояние на постоянно и истинско покаяние, в

дълбоко размишление за нашето предназначение. Какви сме били в началото на нашето сътворение, когато лукавството и подобните на него страсти още не са били пленили душата, докъде сме изпаднали и накъде трябва да се стремим с Христовата благодат.

Ако подобни размишления ни съпровождат и неразделно присъстват с нас, ние никога няма да се поддадем на гнева и на предизвикателството, което ни отправя неразумното начало и законът на покварата.

5. За какво е нужна изповедта

блудния син

Изповедта е първият елемент на покаянието. Нейното значение виждаме в притчата за блудния син: Ще стана и ще отида при баща си и ще му река: татко, съгреших против небето и пред тебе, и не съм вече достоен да се нарека твой син (Лук. 15:18, 19).

С думите ще стана той показва своето изправяне от предишното падение, разрива с беззаконно направения по-рано избор и направените грехове. С признанието съгреших той иска прошка. Следващият елемент на действителното покаяние е смирението, потъпкващо неразумното начало, в което егоизъм и високомерието на заблудения намират своето прибежище. И не съм вече достоен да се нарека твой син! Доброволното признание за това, че вече я няма връзката с бащата, е необходимото доказателство за осъзнаването на своята простъпка и за действено връщане на човека в естественото му състояние.

Различни места от Писанието указват необходимостта от изповед като практическо доказателство за покаянието. Чрез изповедта човек разкрива своето поражение, предателство и отричане от своите задължения, от които е произтекло падението и гибелта. Той разкрива вината си и с това отстранява причината и всичко, което го е довело до поражението, а след това окончателно вече се връща към Отца, връзката с Когото е била прекъсната от греховете и престъпленията.

За всяка простъпка и за всяко непослушание човекът носи двойна вина: телесна, чувствена, и с душата – заедно с ума, откъдето започва и предателството. Без изповед покаяние не е

възможно, както и изповед без покаяние. Това безусловно са две неотделими едно от друго средства за спасение.

Основната причина за заблудението на човека е лъжливото съждение, което произнася умът. Покаянието означава обръщане на ума към правилно съждение и към правилен начин на мислене, така че вече да няма място за неразумното начало. Бог по Своето човеколюбие е приел това връщане на човека в състояние на духовно равновесие и е направил покаянието най-велико благо за нашата природа – след като сме загубили едемското богоподобие.

Покаянието не бива да се пренебрегва, тъй като, според Писанието Кой ще се роди чист от нечист? Ни един (Иов. 14:4).

На кого е по силите да опише величието на Божието човеколюбие и благост към човека, когато Бог го приема – ако той се обръща с покаяние – колкото и голямо да е неговото предателство и престъпление?

И кой може да опише убожеството и помрачението на заблудения човек, когато той отхвърля и потъпква дара, призоваващ отстъпника и предателя в лоното на Любовта и отеческите обятия, избавяйки го от вечното и страшно осъждане?

Наистина, ако Божието човеколюбие не ни беше дало покаянието, нищо тогава не би ни дало и домостроителството на нашия Спасител, тъй като поради действащото в нас тление, ние бихме погубили всичко, прекарвайки през целия си живот в грехове и престъпления.

Нека никой от потомците на общия наш корен – Адам да не пропуска да се ползва в живота си от най-великия дар – покаянието, за да не ридае напразно в бъдещия живот.

Плачът и сълзите в този живот са най-главните и най-полезните оръдия на истинското покаяние, и нека този, който правилно извършва своето покаяние, да не отстъпва от тях.

Автор: Стареца Йосиф Ватопедски

Из “Атонски беседи”